

Kirken Underviser

ema

Levende billeder

Levende billeder som brugskunst

Film skal ikke blot ses, de skal bearbejdes, men så kan de også bruges som udgangspunkt for diskussioner om store emner.

Side 3

"Ingmar, kan du ikke indse?"

Jerusalem er en oplagt film at benytte til meddigtning, fordi dens temaer bunder i universelle problemstillinger og konflikttyper, der ikke sådan lige lader sig løse.

Side 8

Martin Luther

- Eric Tills film om Luther er et menneskes livshistorie med appel til alle tider og alle aldre.

Side 11

Fokus på film og kristendom.

Y movie, et projekt hvor film og forkyndelse går hånd i hånd.

Side 18

2005-3
september

Indhold

Levende billeder som brugskunst

af Bo Torp Pedersen, Mag. art., foredragsholder og formand for foreningen Kirke og Film

3

"Ingmar, kan du ikke indse?"

af cand. mag. Simon Finnerup

8

Martin Luther

af Jes Nysten, sognepræst Vindinge-Vor Frue, og
Hanne Toftager, religionspædagogisk konsulent i Roskilde Stift

11

Fokus på film og kristendom

af Hanne Jul Jakobsen, Præst og kristendoms konsulent i KFUM og KFUK i Danmark

18

Lidt om filmbrug

af Hanne Toftager, religionspædagogisk konsulent i Roskilde Stift

23

Kirken Underviser

- er et tidsskrift til inspiration for alle i kirkens forskellige former for undervisning
- praktisk hjælp til det pædagogiske arbejde i menigheden og det kirkelige børne- og ungdomsarbejde
- undervisningsmodeller til brug for børn, unge og voksne
- forslag til andagter og gudstjenester
- teologisk-pædagogisk information
- anmeldelser og omtale af nye undervisningsmaterialer og litteratur med relevans for det pædagogiske arbejde i kirke og menighed

www.kirken-underviser.dk

Redaktion

Søren Kjærgaard Nielsen, Jette Tinggaard (ansv.), Elsebeth Kragh Dedieu, Line Volmers (ansv.), Mogens Bering Rasmussen, Ruth Bjerrum, Inger Hørup Slot, Inger Margrethe Mikkelsen, Finn Rosenberg

Redaktionssekretær: Ruth Bjerrum
Peter Bangs Vej 1, 2000 Frederiksberg, tlf.: 38 38 41 20

Sats, layout og foto: Unitas Forlag
ISSN: 1602-2785

Udgiver:

Kirkefaglig Videreuddannelse
Diakonissestiftelsen
Peter Bangs Vej 1
2000 Frederiksberg
Tlf.: 38 38 41 20
www.kirkefaglig-videreuddannelse.dk

Målsætning:

Målsætningen for Kirkefaglig Videreuddannelse er at uddanne diakonale og religionspædagogiske medarbejdere, der ud fra en kirkelig faglighed kan indgå som inspiratorer, iværksættere og ledere i kirkens arbejde.

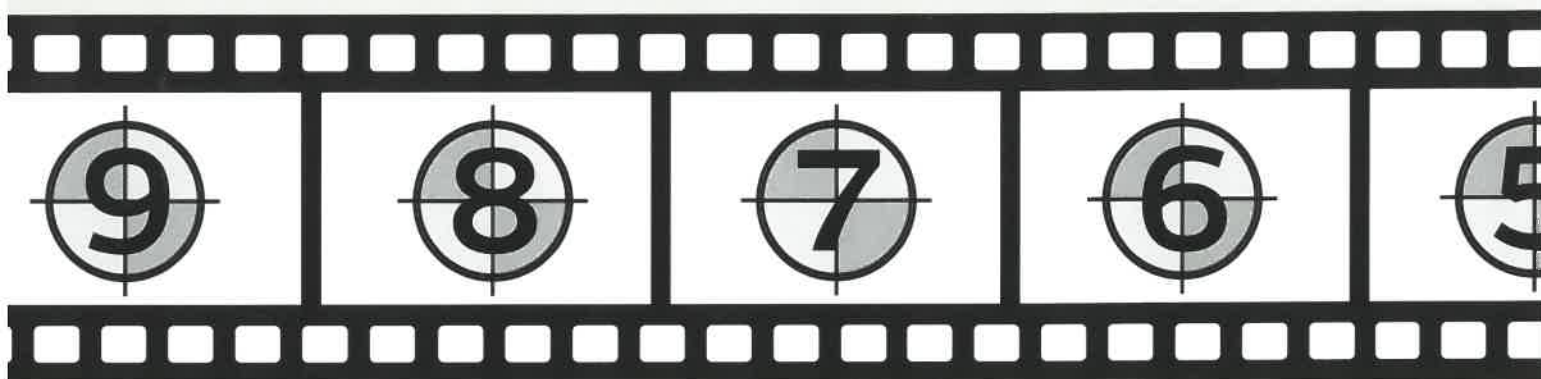
Tryk: Clemensstrykkeriet a/s

Abonnement:

Årsabonnement (4 numre) kr. 155,-
Løssalg kr. 50,-
Henvendelse til:
Kirken Underviser c/o Unitas Forlag
Peter Bangs Vej 1
2000 Frederiksberg tlf.: 36 16 64 81
E-mail info@unitasforlag.dk

Levende billeder

som brugskunst

Der var en sognepræst, som havde fået nogle temmelig aggressive og dominerende typer i konfirmandflokkene. Hun ville derfor vise den engelske kortfilm *Arcadia* for holdet i håb om, at den kunne sætte noget konstruktivt i gang. Det er en film, som i et dynamisk filmsprog vender op og ned på vore traditionelle omgangsformer. Den virker - forhåbentlig - bevidstgørende om vold og aggressivitet. Jeg véd ikke, hvordan eksperimentet gik, men jeg kan ikke indvende noget imod sådan en næsten mentalhygiejnisk brug af film. Det var nu engang brugs-situationen i det tilfælde, og sådan kommer det an på så meget, hvad den ene eller den anden film kan 'bruges til'. Derfor må underviseren eller lederen altid se filmene på forhånd og vurdere, om den ene eller den anden passer til den pågældende brugssituation.

Arcadia er med i den bunke film, som Det danske Film-institut (DFI) og Bibliotekscentralen (DBC) stiller til rådighed for skole- og undervisningsbrug, også i kirken, så de kan vises ganske legalt. Masser af de film, f.eks. nye spillefilm, vi kunne have lyst til at vise, kan ikke vises legalt. De danske filmudlejeres politik er desværre meget

restriktiv, og den politik fremmer unægtelig mørkets gerninger, men her skal jeg nok holde mig på legal grund.

Tema: Døden

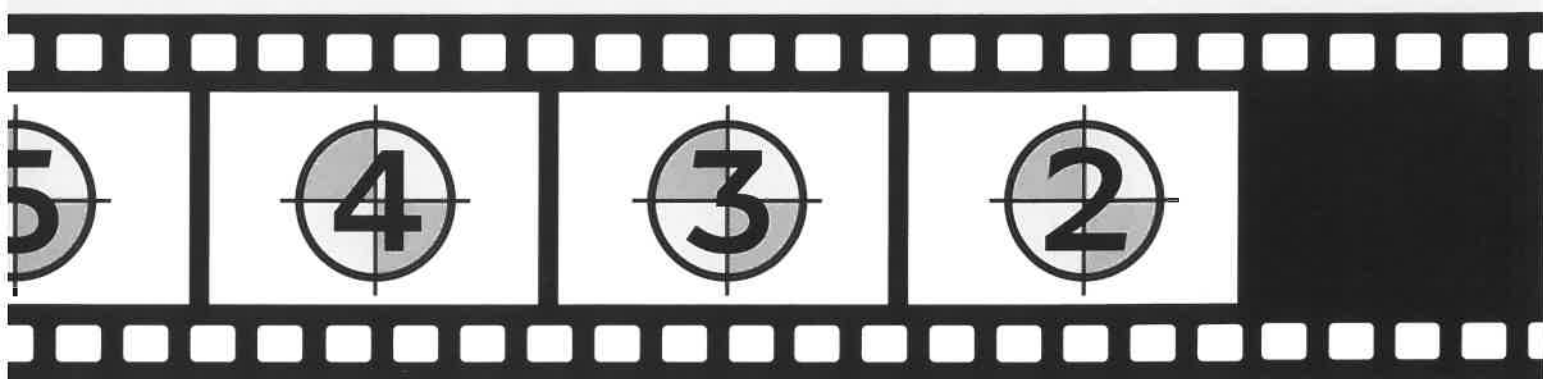
TV 2-dokumentarfilmen *En mur af tavshed* sætter på en fin måde fokus på nogle teenage-børn, som mistede én af deres forældre pga. dødsfald, og på den mur af tavshed, de mødte hos kammerater, lærere og andre voksne. I filmen ser man, hvordan samtale-terapi kan nedbryde den mur. Tilsvarende kan man ved at vise filmen få en samtale i gang om det tunge emne, og man kan tage nogle fiktionsfilm som alternativ eller supplement.

Drengen, der gik baglæns er en kortfilm om drengen Andreas, der mister sin storebror Mikkel ved en trafikulykke. Filmens titel hentyder til, at Andreas vender tilbage til familiens tidligere hus og møder sin bror(s genfærd), men bedst er måske beskrivelsen af den varme og uborgerlige familie, hvor også faderen rammes hårdt af tabet. Her tematiserer filmen, at barnet ikke er alene om at sørge og savne, og at det er 'OK' at gøre det.

Den 10-årige titel-person i Anton mistede sin far som 5-årig. Faderen var jagerpilot, og i en bagårdsgarage begynder Anton at bygge sit eget fly for at kunne flyve op til faderen i himlen. Anton har et uvirkeligt forhold til døden, og hans mangelfulde erkendelse kan slå ud i vrede og aggression. Samtidig bliver han drillet og mobbet af skolekammerater, og moderen vil gerne videre med sit liv og evt. en ny partner, så Anton har det ikke let. Han har et fristed på lossepladsen, hvor han taler godt med en bulldozerfører, og en oplevelse på flyvestation Skrydstrup bringer Anton nærmere flyvningens virkelighed. Det kan diskuteres om det, der bringer Anton videre, er en forståelse af døden eller

”Vi skal turde elske, og det gør Maria til sidst, hvor hun erklærer moderen sin kærlighed, selv om hun risikerer ikke at få noget igen,” konkluderer filmens instruktør Torun Lian. Hun har lavet filmen efter egen roman, der i 1995 fik den nordiske børnebogspris, og som på dansk er udkommet under titlen Maria langt borte.

Alle kender salmen ”Altid frejdig, når du går” (DDS nr. 784) og verselinjerne ”Kæmp for alt, hvad du har kært, dø, om så det gælder”. Lad os ikke forhærdes af, at salmen måske er overforbrugt, men lad os tage samtalen om, hvad det er i livet, som det eventuelt er værd at dø for. I den situation kan den franske film Vi ses igen bruges. For danske børn er krig oftest noget, de ser på

det nye venskab med en pige, kaldet S.D., som af andre grunde også har det svært.

Den norske film Kun skyer bevæger stjernerne handler grundlæggende om kærlighed, men udgangspunktet er den 11-årige Maria, der mister sin lillebror, som dør af en kræftsygdom. Faderen kæmper med sin sorg og med hverdagens problemer.

Moderen traumatiseres og bliver depressiv. Maria misforstår moderens tilbagetrukkenhed som manglende kærlighed til hende og såres dybt heraf. Maria lider altså et dobbelt tab. I sommerferien forlader Maria Oslo og besøger bedsteforældrene i Bergen, hvor hun også møder den jævnaldrende, spøjse Jacob. Der udvikler sig ad snirklede veje et venskab, hvorved Maria genvinder livsmodet.

tv, men de kan også møde flygtninge og andre, som selv har oplevet krigshandlinger. Vi ses igen skildrer nogle drenge på en katolsk kostskole i det besatte Frankrig under Anden Verdenskrig – én af dem er i virkeligheden jøde. Krigens virkelighed sætter børnene på prøve, og filmen tematiserer, hvad der er de højeste værdier i livet.

Hvad enten filmene er ’store’ eller ’interessante’, skal de ikke kun ses:

De skal bearbejdes

Det er vigtigt at få sat billeder og ord på følelserne, men det konstruktive ligger ikke i kvantiteten. Mange ord og mediernes billedstrøm kan devaluere døden. Det vil sikkert ikke være svært – og slet ikke for drenge på et konfirmandhold – at give eksempler på moderne actionfilm eller computerspil, hvor den enkeltes persons død ikke betyder ret meget, og måske kan man så få en drøftelse om, hvor forskellige film/medier kan være.

Tema: Jesus

At Jesus betyder noget for mennesker kan – måske ikke mindst for børn og unge – med fordel belyses med en blanding af humor, uhøjtidelighed og alvor, sådan som det sker i Den fjerde vismand, en eventyrlig historie om den forsinkede vismand, der ligesom de tre kendte søger efter Jesusbarnet. Det er broget og frodig historiefortælling med adskillige gode scener, som kan sætte samtalen i gang, og som viser hen til konkrete bibelske beretninger.

Gør gerne opmærksom på, at mennesker – herunder billedkunstnere - gennem tiden har haft de mest for-

tuationen som komisk? Har bilistens måde at tænke og opføre sig på noget at gøre med hans syn på Jesus?

The passion of The Christ

Mel Gibsons opsigtsvækkende film *The Passion Of The Christ* stiller høje krav, inden den overhovedet vises og diskuteres. Hvem kan vi vise filmen for, så der kommer noget konstruktivt ud af det? Filmens udpenslede voldsskildring har fået mange tilskuere til at 'stå af' og har altså spærret for interessen. Det har jeg megen forståelse for. Men for dem, der kan se filmen igennem på dens egne præmisser, er der nok at diskutere bagef-

The Passion Of The Christ © Angel Film/RPC

skellige opfattelser af Jesus selv, sådan som afdøde Per Jensens klassiske kortfilm *Jesu* mange ansigter helt præcist eksemplificerer. Denne film kan også være baggrund for at gå i lag med spillefilm, hvor opfattelsen af Jesus er kontroversiel.

I den fransk-canadiske Jesus fra Montreal foregår diskussionen i filmen selv – og fortsætter ganske naturligt hos os, der ser filmen. Hvilke forskellige Jesussyn er det, filmen

— ” —
Det er vigtigt at få sat billeder og ord
på følelserne, men det konstruktive
ligger ikke i kvantiteten

sætter op mod hinanden? Hvilke konsekvenser har et Jesus-engagement? Og hvorfor er der nogen, som er fuldstændig ligeglade med ham Jesus og opfatter ham som en uvirkelig figur? Med det sidste synspunkt tænker jeg på Ernst & Lyset. Den meget karakteristiske aktuelle form for dansk filmhumor gør, at filmen går rent ind hos børn og unge, men stiller store krav til en leder eller en underviser med hensyn til at formulere de nødvendige opklarende spørgsmål. Hvorfor opfatter vi si-

ter. Voldsskildringen må forstås på baggrund af, at vi nutidsmennesker har fortrængt, at Guds søn – ganske historisk, fysisk og personligt – virkelig led og virkelig døde, og at det skete ved hjælp af et autentisk og

forfærdende torturinstrument. Gibson sætter en vigtig modsætning på spil her mellem på den ene side det historiske og det personlige (forstået som det virkelige) og på den anden side det abstrakte og det

fjerne (forstået som det uvirkelige). Men så må vi også diskutere Gibsons forhold til det autentiske, det historiske og det bibelske. Hvad betyder filmens sprogbrug for tilskuernes oplevelse af autenticitet? Hvordan virker filmens udpensling af vold og lidelse? Hvor går filmen – trods hensigter om det modsatte – uden for det historiske og bibelske grundlag? Og hvorfor? Svaret på det sidste spørgsmål er, at Gibson – som alle andre – har et særligt syn, en særlig vinkel, på historien om Jesus Kristus. Det kan ikke være anderledes, og dermed kan

vi også drøfte filmens eksplicite motiv-forbindelse (blodet og svededugen) til den romersk-katolske nadver- og Kristusforståelse.

Mindre interessant er efter min mening anklagen mod Mel Gibsons film for at være antijødisk, men har man tid, kan man tage den debat med og spørge: Hvor er det, filmen skildrer jøder på en utilstedelig, 'ukorrekt' måde? Er der noget i filmen om jøderne, som kunne fjernes? Hvorfor fremkommer der overhovedet en sådan anklage mod filmen?

af' og finder symbolikken alt for 'langt ude', men for andre kan det være en spændende øvelse at tjekke, hvor langt symbolikken går – så at sige at revidere 'regnskab' mellem film og Bibel.

Der er forskel på film. Der er en særlig glæde ved de 'store' film, som både kunstnerisk og menneskeligt er værdifulde – film, som vil os noget i hjertets dyb – uanset genre, men visse andre film er 'interessante' og 'brugbare', selv om de ikke er vellykkede. Eric Tills Luther er f.eks. ikke nogen fuldendt film, men den indeholder så mange gode enkelt-scener, at den giver stof til eftertanke og samtale og anledning til at søge alternativ indsigt. Mel Gibsons

The Matrix © Sandrew Metronome/RPC

The Matrix

The Passion Of The Christ kan i sit action- og voldspræg have lidt til fælles med The Matrix, men der er unægtelig den store forskel, at The Matrix ikke eksplicit hævder at henvise til Jesus Kristus. Det er ikke nogen hindring mod, at en film kan 'handle om' Jesus Kristus. Indirekte eller symbolsk 'tale' er naturligvis også en kunstnerisk mulighed, og kloge hoveder har 'oversat' nogle af personerne og situationerne i The Matrix til bibelske personer og situationer. Igen vil der være nogle tilskuere, som 'står

Christ er et andet eksempel. Således fortsætter film, hvor andre kunstarter slipper, for som Torun Lian sagde til dagbladet Aktuelt (Den evige sorg, 10. december 1999): "Vi har i kunsten beskæftiget os med de essentielle emner liv, død og kærlighed siden de græske tragedier. Det går aldrig af mode". Hvad enten filmene er 'store' eller 'interessante', skal de ikke kun ses: De skal bearbejdes.

God arbejdslyst!

nyt udseende nye muligheder
ny hjemmeside

Klik forbi www.kirken-underviser.dk

Filmliste

Anton, 80 min., 1996, instr. Aage Rais,
DFI, <http://www.dfi.dk/dfi/undervisning/anton/>

Arcadia, 12 min., 1988, instr. Paul Bamorough,
DFI, <http://www.dfi.dk/sitemod/moduler/katalog/filmside.asp?pid=8670&filmid=13086>
http://www.dfi.dk/dfi/undervisning/livsvaerdier/1_8.htm

Den fjerde vismand, 73 min., 1985, instr. Michael Ray Rhodes,
Felix, <http://www.skole-kirke.dk/film/vismand/default.htm>
<http://www.christiananswers.net/spotlight/movies/pre2000/rvu-fourthwiseman.html>

Drengen, der gik baglæns, 37 min., 1994, instr. Thomas Vinterberg,
DFI, <http://www.dfi.dk/dfi/undervisning/drengendergik/>
<http://www.ekkofilm.dk/filmiskolen.asp?table=filmiskolen&nid=2&id=38>
[http://www.jcvu.dk/it-medier/1Videofilm/Analyse/Novellefilm\(Sk%E5\)/Novellefilm.htm](http://www.jcvu.dk/it-medier/1Videofilm/Analyse/Novellefilm(Sk%E5)/Novellefilm.htm)

En mur af tavshed, 42 min., 1999, instr. Klaus Birch,
DFI, <http://www.dfi.dk/sitemod/moduler/katalog/filmside.asp?pid=8670&filmid=12856>

Ernst & Lyset, 13 min., 1996, instr. Anders Thomas Jensen,
RPC, <http://www.skole-kirke.dk/film/ernst/default.htm>

Jesu mange ansigter, 14 min., 1977, instr. Per Jensen,
RPC, <http://www.skole-kirke.dk/film/H-N.htm#j>

Jesus fra Montréal, 119 min., 1989, instr. Denys Arcand,
RPC, <http://www.skole-kirke.dk/film/H-N.htm>
<http://www.err.dk/materialesamling/#test6>

Kun skyer bevæger stjernerne, 96 min., 1998, instr. Torun Lian, dansk tale, Amtscenret
<http://www.dfi.dk/dfi/undervisning/kunskyerne/>
<http://www.tegneseriemuseet.dk/Filmfest2000/Film%202000/film13.htm>
<http://www.skole-biblioteket.frw.dk/idebank/bladet/blad2000/nr1/001film.htm>

The Matrix, 136 min., 1999, instr. Andy & Larry Wachowsky,
RPC, <http://www.dfi.dk/dfi/undervisning/matrix/>
<http://www.fusr.dk/projekter/matrix/matrix.htm>
<http://www.skole-kirke.dk/film/matrix/default.htm>

The Passion Of The Christ, 126 min., 2004, instr. Mel Gibson,
RPC, http://www.rpc.dk/res_title.asp?txttitel=The+Passion&Submit3.x=31&Submit3.y=3
<http://www.kirkeogfilm.dk/Nyhedsbreve/Passion-studie.pdf>

Vi ses igen, 101 min., 1987, instr. Louis Malle,
DFI, <http://www.dfi.dk/dfi/undervisning/visesigen/>

Hjemmesider

Danmarks Kirkelige Mediecenter (DKM)
<http://www.dkmedie.dk/page.php>

Bibliotekscentralen (DBC)
<http://netbutik.dbc.dk/epages/DBCDrift1.storefront>

Det Danske Filminstitut (DFI)
<http://www.dfi.dk/sitemod/moduler/katalog/index.asp?pid=8630>
<http://www.dfi.dk/sitemod/moduler/index.asp?pid=1190>

Felix Film
<http://www.felixfilm.dk/felix.php>

Folkekirkens Skoletjeneste i Randers
<http://www.fusr.dk/materialer.htm>

Kirke og Film (- med yderligere links)
<http://www.kirkeogfilm.dk/Film-tip.htm>

Religionspædagogisk Center (RPC)
http://www.rpc.dk/res_news.asp

SF-Film
<http://www.sf-film.dk/undervisning/>

Skole-kirke-samarbejde på nettet
<http://www.skole-kirke.dk/film/default.htm>

”Ingmar, kan du ikke indse?”

”Jammen Ingmar, hvorfor tog du ikke bare med til Jerusalem? Her kunne vi leve sammen med andre troende, og vi kunne være blevet gift.” Ingmar: ”Hvorfor blev du ikke i stedet i Sverige med mig for at blive min kone og bo på Ingmarsgården?”

Citaterne stammer fra elever i tiende klasse, der er i gang med at leve sig ind i filmen Jerusalems to hovedpersoner, Ingmar og Gertrud. De sidder over for hinanden på en taleplatform med hver deres backing group bag sig, og de diskuterer heftigt. De taler ikke om filmen, men er i filmen. Der er ophidsede og røde ansigter, svedige armhuler og en intens stemning af konstant frustration, for gennemlevelsen af filmens store temaer afsluttes ikke med et forsonende slutresultat. Seancen varer sammenlagt næsten tre timer, og mødet mellem Gertrud og Ingmar ender uafgjort.

Som de fleste nok har gættet, drejer det sig om Bille Augusts filmatisering af Selma Lagerlöfs roman Jerusalem. Filmen er et mesterværk, hvis man interesserer sig for de spændinger, der til stadighed indfinder sig, når tro fortolkes og udlever forskelligt, men samtidig er dens forviklede temaer en stor udfordring. Omdrejningspunktet er de to hovedpersoners ulykkelige

kærlighed, der undervejs udfordres og umuliggøres af divergerende kristne livstolkninger, økonomiske dispositioner samt forpligtelser over for familie, lokalmiljø og stavnsbunden tradition. Alt dette er umiddelbart tilgængeligt for alle os, der tidligere er blevet præsenteret for den slags konflikter, men hvordan bliver det muligt for teenagere at opnå den samme forståelse og endda kunne føle de eksistentielle og religiøse konflikter, helt ud til tåspidserne?

Meddigtning

Et af hjælpemidlerne er det, man inden for fagdidaktikken kalder for meddigtning. I eksemplet med Jerusalem opstillede vi et fiktivt møde mellem Ingmar og Gertrud, hvor de skulle forsvare deres holdninger og handlinger, motivere dem og gøre dem forståelige inden for filmens historiske rammer og kontekst. Klassen blev delt op i to hold, der hver repræsenterede en af filmens to hovedpersoner. Samtalen foregik således, at kun de to personer, der sad på den centrale taleplatform måtte tale; til gengæld kunne talerne til hver en tid skiftes ud, når andre fra deres gruppe ønskede at sige noget. For at visualisere konflikten blev alle, både backing group og talere, placeret ansigt til ansigt. Til at styre mødet

JERUS

deltog jeg som ordstyrer, og jeg havde på forhånd udarbejdet en liste med spørgsmål og emner, som skulle debatteres. Dette satte mødet i gang og holdt undervejs samtalen fast på det religiøse og eksistentielle spor, som var vores primære interesse, men det hæmmede ikke eleverne i selv at stille relevante spørgsmål og uddybe emner, som jeg ikke havde overvejet.

Formålet med at arbejde med en film på denne måde var at presse eleverne til at fortolke og forstå konflikterne ved at krybe ind under huden på hovedpersonerne og så at sige være dem. Når vi til daglig forsøger at forstå vores omgivelser og dermed holder vores empatiske form ved lige, sker det som regel også ved et kortvarigt skuespil, hvor vi ofte ubevidst forestiller os at være denne eller hin person. Det er altså en helt normal praksis at udøve meddigtning, men som regel gør vi det ikke så bevidst og struktureret som i tilfældet med fortolkningen af Jerusalem. Fordelen ved meddigtning er således, at den trods sin fiktive karakter udspringer af en helt basal menneskelig måde at erkende på og giver os mulighed for at fortolke en problemstilling både køligt overvejende og med følelserne uden på tøjet.

Vi tøver og tvivler

Jerusalem er en oplagt film at benytte til meddigtning, fordi dens temaer bunder i universelle problemstillinger og konflikttyper, der ikke sådan lige lader sig

løse. Dernæst er den bygget så pædagogisk op, at de to hovedpersoner repræsenterer to kontrasterende synsvinkler: Ingmar er placeret med begge ben solidt plantet i den jordiske muld, hvorfra han nøgternt observerer religiøse forvildelser og afslører falske overfortolkninger. Gertrud, Ingmars modsætning, ser tingene fra et overjordisk perspektiv og fortolker diverse hændelser guddommeligt i takt med, at hun forlader Ingmar og helliger sig et liv med Jesus i stedet. Hverken Ingmar eller Gertrud opnår reel succes, fordi deres synsvinkler er entydige, og dermed ender kampen uafgjort og filmen med en tvetydig pointe. Gertrud er revet ud af sit so-

ciale og religiøse netværk og har fået det ene knæk efter det andet grundet sin optagelse af den verdensforagtede sekt af hellgumianere, som hendes åndelige brødre og søstre kalder sig. Ingmar kæmper sig på overfladen til en sejr ved at blive gift med en anden kvinde og få deres søn døbt, men kærligheden ser ikke ud til at blomstre og nåden, der pludselig er fal-

det over den lille familie, har sine begrænsninger og må formodes at være kortvarig. Deres lille søn tildeles således samme navn som sin fader og pålægges dermed samme tunge arv, som har spoleret faderens muligheder for at realisere sin kærlighed til Gertrud. Fader Ingmar er altså slet ikke blevet klogere i løbet af filmen, hvilket udtrykkes symbolsk ved at han får sit øje beskadiget og får ridser i sin entydigt jordiske synsvinkel.

Som tilskuere står vi altså ved filmens afslutning og vakler: Der bliver ikke udråbt en helt eller heltinde, og

”
Jerusalem er en oplagt film
at benytte til meddigtning,
fordi dens temaer bunder i
universelle problemstillinger og
konflikttyper, der ikke sådan
lige lader sig løse.

AL E M

vi bliver ikke præsenteret for en livstolkning, der holder 100 %. Trods filmens massive kritik af kristne kvaksalvere og fejlfortolkere, befinder der sig en ren og indis-kutabel, guddommelig kraft, der på mystisk vis skaber forbindelse mellem den drøm, Gertrud tidligt i filmen har, hvori hun stikker Ingmars øje ud, og til den scene sidst i filmen, hvor et par muslimske overfaldsmænd stikker en kniv i Ingmars øje. Ingmar straffes med Guds hjælp for at have taget troen fra Gertrud, mens Gertrud løbende er blevet straffet for at have vendt den dennesi-dige verden ryggen.

Med den russiske teoretiker Tzvetan Todorovs begreber placeres vi her i en såkaldt fantastisk tøven mellem en jordisk og overjordisk fortolkning af verden. Ingen af fortolkningerne er i sig selv holdbare og derfor må vi tøvende og vaklende forlade os på en tvetydig verdens-forståelse.

For mig at se hænger Todorovs fantastiske tøven og den mere almindeligt anerkendte kristne tvivl sammen. Når vi tvivler på Gud, sker det ofte, når vi overmandes af dennesidige beviser, og det er der jo ikke noget mærkeligt i, så længe vi benytter os af de sanser, som Gud nu en gang har udstyret os med. Tro og tvivl går som bekendt hånd i hånd.

De unges tvivl

Men hvad så med de kære teenagere – er de overhovedet klar til at blive kastet ud i så svære overvejelser? Og hvad med deres smukke, men naive barnetro – er dette ikke en brutal måde at nedbryde den på? Spørgsmålene er relevante, men mit svar er, at hvis vi som voksne ikke tør diskutere og åbenbare vores tvivl og fantastiske tøven med de unge, kan vi lige så godt vinke farvel til en

frugtbar videreførelse af vores kristne tradition. Tvivlen er eksistentiel og et uomgængeligt vilkår, og hvis de unge ikke lærer at håndtere den, kaster de sig enten i Ingmars arme og vender Gud ryggen eller ender i Gertruds favn for at vende verden ryggen. Ofte står teenagere jo netop selv i den situation, hvor spørgsmålene og tvivlen indfinder sig, og hvis de ikke får kvalificeret modspil, er der stor risiko for, at de tager et ensidigt valg. Det handler i sidste ende om kristen dannelse, og den fungerer ikke med tabuiseret tvivl.

Filmens fortrin

Når jeg valgte at gøre brug af filmen Jerusalem og ikke bogen, var det for at give eleverne et stærkt følelses-mæssigt input som baggrund for senere, i forbindelse med meddigtningen, at afkræve dem et stærkt output. Film har jo en eminent evne til at puste liv i vores følelsesregister, og det skal vi da gøre flittig brug af. Desuden har film et socialt element, idet vi oplever værket sammen samtidigt, og endelig skal man ikke undervurdere filmens hastige bombardement af informationer: I tilfældet med Jerusalem ville det for hovedparten af mine elever i tiende klasse være uoverskueligt at læse Selma Lagerlöfs roman – den er simpelt hen for lang – mens filmen gled ned på under tre timer.

Den største faldgrube er til gengæld, at mange børn og unge ikke er vant til at arbejde fagligt og eksistentielt med film og netop lader en film glide ned for at konsumere den sammen med pop corn og dåsesodavand. Det må ikke få os til at se bort fra at bruge film i blandt andet kristendomsundervisningen, men ligger dog foran os som en stor udfordring. Og én af de måder, hvorpå vi kan rokke ved de unges indstilling til filmarbejde, er at aktivere dem ved hjælp af for eksempel meddigtning.

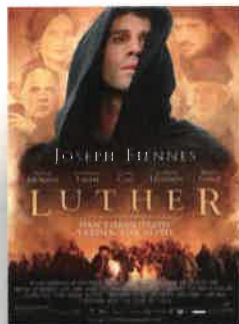
“Tvivlen er eksistentiel og et uomgængeligt vilkår, og hvis de unge ikke lærer at håndtere den, kaster de sig enten i Ingmars arme og vender Gud ryggen eller ender i Gertruds favn for at vende verden ryggen.”

Martin Luther

Siden Danmarkspremieren i efteråret 2004 er Eric Tills film Luther blevet set af rigtig mange mennesker i biografen. Det kan synes lidt overraskende, da emnet ikke umiddelbart skulle virke interessant for den almindelige biografgænger. Men ikke desto mindre har det altså vist sig, at den har vakt interesse – selv hos folk der ikke kender meget til Luther og reformationstiden.

Derfor vil den også med stort udbytte kunne bruges i en kirkelig undervisning – både for større børn (over 11 år) og voksne. Den er nu kommet i en DVD-udgave netop til dette formål.

Det er en lang film – ca. 2 timer – som det er vigtigt at afsætte god tid til at se og samtale om. Luther rummer meget og komplekst stof og derfor kan det kun anbefales, at man introducerer til historiens baggrund, indhold og persongalleri forud for visningen.

historie, overgangen fra Middelalder til Renæssance. Overgangen belyses ved at fokusere på et enkelt menneskes kamp i denne vigtige historiske fase. Hans kamp for at nå sandheden personligt og iver for at videregive denne sandhed til sine medmennesker og omverden bliver i filmen et billede på hele epokens kamp.

Som nævnt er filmen en fiktionsfilm med fokus på individet Luther, hvilket betyder at den ikke altid er historisk pålidelig

og kronologisk korrekt. Luther er jo ikke sin tids eneste reformator og andre af reformationstidens fremtrædende personligheder får ikke den synlige placering i filmfortællingen, som de udfra en historisk vinkel kunne have krav på. Det gælder fx renæssancehumanisten Melanchton, der er den, der formulerer den ausburgske bekendelse, samt maleren Cranach.

Det gælder videre, at både Luthers modstandere og tilhængere skildres noget unuanceret som henholdsvis de onde versus de gode.

Men trods sine unøjagtigheder er filmen bestemt seværdig og egnet til at formidle noget af historien om Luther på en personlig måde for et bredere publikum.

Historisk introduktion

Luther er lavet som en almindelig fiktionsfilm – genre-mæssigt er den et historisk drama men uden intentioner om at være en autentisk historiefortælling. Filmen fremstiller en af de største omvæltninger i europæisk

Filmen følger Luther fra den såkaldte og vist nok uhistoriske "tordenoplevelse", som fører ham til et liv som munk. Han træder ind i augustinereremitternes orden. I klosteret lider broder Martin af konstante anfægtelser. Djævelen og følelsen af ikke at gøre de gode gerninger godt nok overmander ham. Han føler, at Gud er på nakken af ham. "Tænk hvis Gud ikke er retfærdig", siger han. Hans mageløse opdagelse er akkurat, i forlængelse af læsning af Paulus brev til romerne (især I,17) at Gud IKKE er retfærdig, men derimod kærlig og barmhjertig. Og det er langt bedre at have Gud i ryggen end på nakken!

Det er den erkendelse, der fører til oprøret imod den etablerede kirke, et oprør, hans mentor skriftefaderen Von Staupitz, der spilles karakterfuldt af Bruno Ganz, hjælper ham i. Efter opslaget af de berømte 95 teser på kirkedøren i Wittenberg kaldes Luther til rigsmødet i Worms og han slipper kun levende derfra, fordi kurfyrst Frederik den Vise af Sachsen fingerer en tilfangetagelse af Luther under hjemrejsen.

Filmen viser videre Luthers store oversættelsesarbejde med Bibelen under det hemmelige ophold bag fyrsteborgens tykke mure. Det er i eksilet vigtige reformatoriske skrifter bliver til. Det gælder bl.a. nogle af salmerne, der er med til at sprede de reformatoriske grundideer ud til folket.

Filmen giver også indblik i de mere radikale reformatorers arbejde, bl.a. Luthers tidligere ven og støtte professor, Karlsstadt, hvis mere og mere yderliggående projekt Luther tager afstand fra – et projekt der ender i billedstorm og bondekrig.

Filmen slutter ved religionsmødet i Augsburg, hvor de protestantiske står stand overfor den katolske kejser Karl & co. Ved at slutte her i 1530 fremstår historien først og fremmest som en succeshistorie og undlader således betragtningen om den sene Luther, hvis liv var fyldt af mange konflikter, foruden personlige sorger og depressioner.

På Luthers tid

Historisk er Luthers tid næsten på ethvert område en brydningstid. Det gælder religiøst, politisk, socialt, indenfor videnskab, kunst, formidling og kommunikation.

Reformation og renæssance falder tidsmæssigt sammen og er forbundne størrelser. 'Reformation' betyder egentlig 'tilbageførsel' eller 'gendannelse', mens 'renæssance' egentlig betyder 'genfødsel'.

Begge betegnelser griber tilbage – delvist hen over middelalderen – til noget tidligere, mere oprindeligt, ægte og bevaringsværdigt. Reformationen griber tilbage til Kristi liv og forkyndelse og de første kristnes, apostolens, fællesskab. Renæssancen griber tilbage til antikens kultur, lærdom og kompetencer.

Reformation og renæssance kan altså opfattes som sider af samme udviklingstendens, hvor samtiden ses i sammenhæng med en fjernere forhistorie. Samtidig er såvel reformation som renæssance utænkelig uden den mellemliggende periode, den gør op med, og som næppe har givet sig selv den lidet flatterende betegnelse 'middelalder' eller 'mellemalder'.

Luthers kritik af den katolske kirke retter sig først og fremmest mod en udartet og fordrejet kristendom og kirke – som han vil 'føre tilbage', reformere, til en ret kurs. Han er ikke i første omgang ude på at ville bryde

”

Men trods sine unøjagtigheder er filmen bestemt seværdig og egnet til at formidle noget af historien om Luther på en personlig måde for et bredere publikum.

med den katolske kristendom og kirke, men vil bekæmpe en udartet praksis, bl.a. en paveligt sanktioneret af-ladshandel, der kristeligt set er ubarmhjertig og bygger på menneskets frygt for en vrede, fordømmende Gud. Luthers Gud "er ikke vrede", som han prædiker i sognekirken i Wittenberg.

Kristenheden splittes

En splittelse af kirken bliver imidlertid konsekvensen af, at dialog mellem parterne aldrig kommer rigtigt i stand – som ikke mindst den akademiske 'disput' om tesoer og senere mødet i Worms i 1521 viser. Kristenheden er herefter splittet ud i følgende trossamfund: En romersk katolsk kirke, en græsk ortodoks, østlig kirke samt en protestantisk kirke (Luther).

Samtidig må det imidlertid bemærkes, at Luther, som det antydes i filmen, ikke er kirkens eneste reformator. I dag eksisterer andre reformerte kirkesamfund end den evangelisk-lutherske kirke, hvortil den danske folkekirke hører.

Reformationen af kirken finder sted på opdagelsesrejsernes tid. En verden udenfor Europa opdages – Amerika, Filippinerne, Ny Guinea, Japan. Kap Det Gode Håb rundes, og Fernando Magellan påbegynder i 1519 historiens første verdensomsejling.

Det middelalderlige verdensbillede falder: Det geocentriske udgangspunkt, den opfattelse at jorden er verdens centrum, forlades til fordel for et heliocentrisk verdensbillede, ifølge hvilket solen er verdens centrum.

Tidstypiske er nye naturvidenskabelige indsigter og opfindelser og en tillid til at mennesket ved hjælp af sin fornuft og tekniske kompetence i stigende grad kan præge den verden, det er en del af.

Den kendte verden vakler

Politisk og religiøst vakler den gamle europæiske enhedskultur. Kejser Karl V (f. 1500) har som regent over mere end halvdelen af Europa stadigt vanskeligere ved at holde sammen på det enorme rige. At det tyske område er delt op i delstater og fyrstedømmer gør ikke sagen lettere.

Martin Luther – en biografisk tidstavle

- 1483: 10. november fødes Martin Luther, forældrene er Margrethe og bjergværksarbejder Hans Luther.
- 1497: Martin Luther sendes i skole i Magdeburg hos 'Brødrene af fælleslivet', en lægmandsorden.
- 1501: Luther begynder på Universitetet i Erfurt.
- 1505: Påbegynder jura-studium.
- 1505: Tordenoplevelsen.
- 1510: Rejse til Rom.
- 1511: Professor i Wittenberg.
- 1513: Tårnoplevelsen – det reformatoriske gennembrud. Erfarelsen af Den nådige Gud.
- 1515/16: Romerbrevskommentaren
- 1517: Luther slår de 95 teser imod afladshandel op på kirkedøren i Wittenberg.
- 1520: Pavelig bulle imod Luther. Luther affatter sine reformatoriske hovedskrifter:
Om et kristenmenneskes frihed, Om de gode gerninger samt Om kirkens babyloniske fangenskab.
- 1521: Luther ekskommuniceres d.3. januar af pave Leo X.
- 1521: Rigsdagen i Worms.
- 1522: Reformationen spredes.
- 1524/25: Bondekrigen.
- 1525: Mod Erasmus af Rotterdam skriver Luther Om den bundne vilje.
- 1525: Gifter sig med den tidligere nonne, Katharina von Bora.
- 1526: Den første søn.
- 1527: Voldsomme depressioner.
- 1528: Den første datter Elizabeth dør.
- 1529: Reformationssamtalerne med Zwingli og Bucer i Marburg. Datteren Magdalene fødes.
- 1530: Rigsdagen i Augsburg.
- 1530: Faderen Hans Luther dør.
- 1531: Udgivelse af den første samlede Bibeludgave på tysk.
- 1542: Datteren Magdalene dør.
- 1546: Martin Luther dør i fødebyen Eisleben.

(Efter: Jan Lindhardt: *Mellem djævel og Gud. Martin Luther. Gads Forlag, Kbh. 2000, s. 183 f., gengivet med tilladelse af Jan Lindhardt.*)

Den katolske rigsenhed opløses indefra af konflikten mellem bl.a. de tyske delstatsfyrster og centralmagten og presses desuden udefra af muslimerne.

Sociale opstande og bondeoprør mod en feudal samfundsstruktur forekommer flere gange rundt om i de tyske delstater – også før Luther slår de 95 teser op på kirkedøren i Wittenberg. Bondeoprørene er altså ikke en konsekvens af den lutherske reformation – som filmen måske kan give indtryk af – men finder sted sideløbende med denne og er udtryk for almindelig opløsning af et tidligere fasttømret lagdelt univers. Men bøndernes oprør næres af Luthers lære, idet Luther samtidig selv tager afstand fra en socialrevolutionær udlægning af de reformatoriske tanker.

Sammenfattende sagt opløses den gamle verden socialt, politisk, religiøst, ideologisk, horisontalt og vertikalt. Og spredningen af tidens tanker sker hurtigt takket være en medierevolution, den nye bogtrykkerkunst.

En oversigt over vigtige begivenheder i tiden kan findes i undervisningsmaterialet til Luther-filmen på www.dfi.dk eller www.roskildeundervisning.dk

Luther for børn og unge

Luther – han forandrede verden for altid har været omtalt som et protestantisk sidestykke til den katolske The Passion of Christ. Sådan enkelt kan man nu ikke stille det op. Men Luther kan i hvert fald ses som endnu et eksempel på en stadig stigende tendens til at film – også almindelige biografier – beskæftiger sig med religiøse og afgørende etiske emner. Men vigtigst er at filmen fortæller en medrivende historie.

Se filmen igennem sammen

Den store historie og den lille historie: Efterfølgende opsamlende samtale om filmens indhold: Nok de større træk (afhængigt af aldersgruppe), men især vil samtalen måske samle sig om de mindre historier i historien, der netop handler om børn og unge:

- a. broder Martins møde med den unge kvinde Hanna, der lever i skoven med sin handicappede datter Grethe

” Sammenfattende sagt opløses den gamle verden socialt, politisk, religiøst, ideologisk, horisontalt og vertikalt

- b. den korte men grumme beretning om mødet med tømrendrengen Thomas, som hænger sig selv i bygningsstilladset, og som Luther giver en kristen begravelse – trods kirkeligt forbud mod at begrave selvmordere i indviet jord
- c. scenen hvor Luther ude i skoven fortæller lignelsen om den fortabte søn (Luk.15) til en gruppe børn
- d. evt. kan man samtale om Luthers eget faderbillede og forhold til forskellige autoriteter: faderen Hans Luder, skriftefaderen Von Staupitz, Gud som (for)dømmende instans og kærlig og barmhjertig Fader – versus de kirkelige og statslige myndigheder, repræsenteret af bl.a. Aleander og kejser Karl
- e. venskabet mellem Martin og Spalatin versus fjendskabet mellem Aleander og Martin

Mulige temaer:

1. At være usynlig og udenfor versus at blive set og elsket:
Saml i plenum en eller flere af disse historier op, ved at genfortælle dem.
Læg mærke til deres strategiske placering i filmens samlede forløb og sammenhængen mellem den store historie og de personlige historier, fx Hannas og Grethes historie, som er vævet ind i den store historie og følger den.
Hvorfor handler Luther som han gør i de konkrete situationer? Og hvad betyder ifl. disse historier det personlige møde mellem menneske og menneske? Hvorfor mon filmen har disse historier med?

Gennemgå lignelsen om Den fortabte søn med fokus på at Gud er hovedperson og den der løber sønnen (mennesket) i møde ”fordi Gud er så bange for at han skal forlade ham igen” (Bemærk i øvrigt, at filmen henviser til ’Det mistede får’ (Luk 15) og ’Den gode hyrde’ (Joh 10), i sekvensen med en gruppe jagede og vildt forvirrede får, der modstilles billedet af den trofaste hyrde, der ses midt i hjorden.)

2. At have mod til at satse og sætte sit eget liv på spil for sine venners skyld: venskabet mellem Luther og Spalatin. Samtale om hvad venskab er?
3. Magt og afmagt: At have mod til at kæmpe imod en overmagt og hele verden for sandhedens skyld. Og at sætte sit eget liv på spil i den kamp.

Ide til studiekreds

En studiekreds for voksne om Luther og hans tanker kan fx integrere flg. elementer:

1. Luthers liv og lære i hovedpunkter. De reformatoriske hovedtanker med fokus på Kristus, korset & nåden, ordet (Bibel). Sørg for at inddrage et billede af den historiske Luther og inddrag hans emble, Lutherrosen. (Lutherrosen og en udlægning af symbolet findes i Luther for konfirmander og Martin Schwarz Lausten, s.169)
2. Se i fællesskab Eric Tills film Luther. Af hensyn til deltageres udbytte er en forudgående introduktion meget afgørende. En sådan findes i det undervisningsmateriale, vi har lavet til Luther for Det danske filminstitut (se materialeliste, nedenfor). Efterfølgende samtale om filmen. Det er vigtigt, at deltagerne får lejlighed til at stille afklarende spørgsmål og debattere filmen i plenum. Visningen af filmen og deltageres indlæg i den efterfølgende samtale kan afgøre hvilke fokuspunkter, der skal disponere resten af forløbet. Her følger supplerende og perspektiverende forslag:
3. Luthers opfattelse af Gud som nådig (jf. Rom 1,17) og mennesket som "synder og retfærdig" på samme tid. Hvordan skal Luthers menneskesyn forstås og hvilken betydning har det for den måde et menneske lever sit liv på? Sakramenterne, dåb og nadver, og deres betydning.
4. Luthers salmer var affattet på modersmålet og de var med til at sprede de reformatoriske grundtanker. Mange af dem er med i den danske salmebog. Find i fællesskab ud af, hvilke og udvælg nogle af dem til nærmere gennemgang. Evt. kan man gennemgå en salme pr. mødegang. Drøft også betydningen af at hver tid formulerer kristendommens centrale budskab i tidens sprog, jf. Luthers tanke om, at kirken aldrig må stivne og blive en statisk institution. Budskabet er uændret, men "kirken skal altid reformeres".
5. Også kunsten blev brugt som reformatorisk ressource. Maleren Lucas Cranach d. Ældre, som var nær ven af Luther og ligesom sin søn ophavsmand til adskillige refor-

matoriske billeder – udvælg et eller flere reformatoriske værker, se fx i Hanne Kolind Poulsen Cranach, alternativt i Luther for konfirmander og betragt i fællesskab hvorledes kunsten formidler reformatoriske hovedpointer.

6. De lutherske bekendelsesskrifter – herunder Den lille katekismus. Gennemgå denne med fokus på anliggendet og betydningen af en katekisme. Er det nødvendigt med en katekismus? Hvorfor/hvorfor ikke? I de senere år er der udsendt flere katekismer, også her hjemme – overvej hvorfor. Hvordan skal en katekismus være for at være god? Overvej hvordan I selv ville affatte og formidle en katekismus.
7. Forholdet mellem religion og politik er til stadighed et aktuelt emne. Materiale hertil fx i hertil fx. Schwarz Lausten: Martin Luther.
8. Reformationen i Danmark – med fokus på de danske reformatorer, Hans Tausen, Palladius, m.fl. Chr. III's danske bibel. I tilknytning til punktet evt. ekskursion – se forslag til udflugtsmål i faktaboks.

I forløbsskitsen ovenfor er det en vigtig pointe, at deltagerne i en studiekreds får mulighed for et personligt 'møde' med reformatoren Luther gennem hans værker og tanker. Samtidig kan der til stadighed kobles til enkelte scener i Luther-filmen, som genses.

Ses filmen flere gange, hvilket kan anbefales, vil der være mulighed for at drøfte den filmiske formidling af historisk virkelighed.

I vores undervisningsmateriale på filminstitutets hjemmeside kan der hentes flere og detaljerede ideer til, hvordan man kan arbejde med Luther-filmen, bl.a. dens brug af symboler og relationen mellem ord og billede.

En studiekreds kan alternativt tage afsæt i en læsning af Martin Luther. Munk – oprører – reformator, der (s.171) giver forskellige vinklinger oplæg til samtale.

Samtale om:

- at det ikke altid er godt nok at gøre som de andre gør og følge med strømmen.

- at det enkelte menneske har betydning og ansvar for, hvordan verden er og skal være i fremtiden.

Luther, der forandrede verden for altid, var ikke en overjordisk helgen, men et almindeligt menneske. Og filmens Luther går imod en stjernedyrkelse. Han vil ikke være et idol. Drøft om det lykkes i filmen – eller om den selv lægger op til en stjernedyrkelse af figuren Luther.

Find sammen eksempler på situationer, hvor I/du havde et ansvar for, hvordan noget forløb – og hvor I/du har gjort en forskel.

4. Lav et projekt, hvor I gør en forskel og forandrer verden en lille smule – til gavn for andre! Og husk at kun fantasien begrænser kreativiteten!

Ideer til udflugtsmål

I Luthers fodspor – hjemme og ude

- I 2005 vil en Luther-udstilling turnere rundt i dele af Danmark, den kommer bl.a. til Helsingør.
- Raklev Kirke ved Kalundborg fra 1646/47 er en af de første kirker, der opføres efter reformationen i Danmark (1536) (Læs mere om kirken i Raklev i fx Luther for konfirmander).
- Oplev nogle af Lucas Cranachs reformatoriske billeder på Statens museum for Kunst i København.
- Besøg Nationalmuseets middelalderafdeling og se hvordan livssynet i middelalder og renæssance tydeliggøres i både kirkelig kunst og dagligdagens remedier, se bl.a. alterbordsforsiden fra Torslunde kirke
- Opspor et eksemplar af Christian III's danske bibel – der findes flere eksemplarer rundt om i landet, bl.a. på Roskilde Stiftsbibliotek (kontakt stiftsbibliotekar Hans Michelsen på Roskilde Bibliotek for besigtigelse) og flere eksemplarer på Bornholm.
- Er Wittenberg mon indenfor rækkevidde? - ellers kan et virtuelt besøg være et alternativ: www.martinluther.de og www.luther.de
- Find reformatoriske træk hjemme i sognekirken (salmebog og alterbibel på mødersmål, prædikestol og bænke, osv.) – besøg også en katolsk kirke med fokus på kirkearkitektur og inventar. Overvej betydningen af ligheder og forskelle mellem katolsk og protestantisk kristendom.

Supplerende materiale

Hvor kan jeg finde mere information?

Supplerende litteratur og materialer og links

Luther til alle tider. Tillæg til Kristeligt Dagblad 16.oktober 2004

Et undervisningsmateriale til Eric Till: Luther ved sognepræst Jes Nysten, Vindinge og religionspædagogisk konsulent Hanne Toftager. Dette materiale er målrettet 7-9-klasetrin.

Luther for konfirmander. Et undervisningsmateriale til konfirmandtræf i Roskilde, 2003, udarbejde af sognepræst Finn Dyrhagen, Ågerup og Hanne Toftager. Luther for konfirmander kan hentes på www.roskildeundervisning.dk eller købes i trykt udgave ved henvendelse til trykker Lars Hartig: www.lars@hartig.dk.
Pris inkl. overheads og forsendelse, ca. 150,- kr.

En mands kamp, Nysten, Jes, anmeldelse af Eric Tills film i Præsteforeningens Blad 2004/44

Cranach, Poulsen, Hanne Kolind. Statens Museum for Kunst, 2002.

Martin Luther. Munk – oprører – reformator, Schwarz Lausten, Martin, Alfa 2005, ISBN 87- 91 -191-14-9, (191 ss.), pris 218,- kr.

Eric Till: Luther – hans vision ændrede verden: Filmen kan købes på en 5 års licens ved henvendelse til Religionspædagogisk Center Fr., Alle 10, 1820 Frb. C, tlf. 33 24 92 50, www.rpc.dk.
Pris for film + 5 års licens: 813,- kr. + forsendelse.

CDer

De ti bud, 1516, af Lucas Cranach d. Ældre.

Herrens vingård, 1569, Lucas Cranach d. Yngre.

Udarbejdet af billedkunstner Bodil Sohn i et samarbejde med Teologisk Pædagogisk Center i Løgumkloster. Begge cd'er kan købes ved henvendelse til Teologisk Pædagogisk Center, Løgumkloster, TPC@km.dk, tlf. 74743213. Pris pr. stk. 175,- kr. (kvantumrabat ved 10 stk. 125,-kr./stk; 20 eks.: 75,- kr/stk) eller Danmarks Kirkelige Mediecenter, Finlandsgade 27, 8200 Århus N, www.dkm.dk, tlf. 86 16 58 55.
Interaktiv cd om kunst og tro. Interaktiv billedlæsning. Målgruppe: konfirmander og skolelever.

Hjemmesider

www.martinluther.de: Luther-halle i Wittenbergs hjemmeside samt
www.luther.de

Endeligt kan henvises til Kristeligt Dagblads store religionsportal:
www.religion.dk
www.lutherdansk.dk

Fokus på film og

KFUM og KFUK i Danmark lancerede sidste år projektet Y-movie – et filmprojekt for unge. Unge mødes rundt omkring i hele landet for at lave film – og for at se film. Forkyndelse og undervisning kan i høj grad inspireres og sættes i gang af film, dokumentarudsendelser, musikvideoer, m.m. Man kan også selv lave filmsekvenser, dokumentar eller billedshows til andagter, undervisning eller gudstjenester. Her er ideer til, når I vil bruge allerede producerede ting, og når I selv vil prøve kræfter med at producere noget

Videobibliodrama

Formålet med at arbejde med videobibliodrama er, at læse en bibeltekst flere gange og bruge forskellige arbejdsvinkler hver gang. Før arbejdet går i gang, læses bibelteksten første gang.

Arbejdsvinkler

1. Genfortælling. Alle er med til at snakke fortællingen igennem og forestiller sig alt det, der ikke står – miljø, personbeskrivelse osv.
2. Du har på forhånd fundet "nøgleord" fra teksten og skrevet dem en og en på papir. De lægges på gulvet i rækkefølge. Dernæst læses teksten langsomt op, så deltagerne kan spille/snakke/samtale og agere ud fra nøgleordene.
3. I vælger et godt nøgleord, som I laver et lille skuespil over – gerne 3 og 3. Skuespillet kan sagtens være uafhængigt af teksten. F.eks. kan ordet;

truede give anledning til at lave et skuespil over mobning i en skoleklasse.

4. I modellerer statuer over vigtige nøgleord i teksten. (Se eksemplet)
5. I kan skrive brev over et emne fra teksten (blindhed, døvhed, sorg, skyld, glæde, tilgivelse).
6. Arbejd med dialogen i teksten. Dramatiser uddrag af teksten.

I punkterne 3 og 4 er det oplagt, at filme produkterne til f.eks. en billedcollage. Disse optagelser kan bruges i en andagt eller gudstjeneste.

Eksempel

Den blinde mand ved Jeriko (Luk. 18, 35-43)

Her kan nøgleordene være: blind, tiggende, råbte, forbarm dig, truede, tie stille, befaled, se, tro, frelst, lovpriste. Alle ordene taget direkte fra teksten og lagt i rækkefølge.

Interview

Gruppevis forberedes et interview, hvor I spørger mennesker om det med Gud. Find nogle mennesker, der har lyst til at deltage i en filmoptagelse, og optag så interviewene på video (se afsnittet om Dokumentar).

I kan f.eks. spørge:

- Folk på gaden I ikke kender eller kender
- Præsten

kristendom

- Lederne
- Hinanden
- Bedemanden
- Kirketjeneren

Forslag til temaer

- Nyfødt (dåbsforberedelse – hvad er dåben?)
- Fra vugge til grav
- Sakramenterne – hvad er de for nogen størrelser? Hvad betyder de for unge såvel som gamle?
- Hvad kan præsten bruges til, når man er ung?
- Hvad skal vi bruge kirken til

Evangelisk tolkning af spillefilm

Der findes utroligt mange gode og fine film, som er oplagte at bruge i forkyndelse og undervisning. Mange af de film der er oplagte at bruge, er ikke som udgangspunkt tænkt med et kristent budskab, og det er altid en væsentlig pointe at have for øje. Man bestemmer selv, hvordan man vil se og bruge en film – men man skal altid være påpasselig med at vride en film for nogle pointer, som faktisk ikke er der. Og gøre opmærksom på, hvordan man går til en film.

I denne sammenhæng vil vi bruge filmen, som et udgangspunkt for at diskutere liv og tro og vil lade filmen sige noget om, hvad kristendom er, derfor kan man kalde vores tilgang til filmen evangelisk. Vi tolker filmen ud fra et evangelisk synspunkt. Vi vil have fat i det, der er svært. De store ord; næstekærlighed, frelse, synd, til-

givelse, fællesskab – og det er der rigtig mange film der handler om. Samtalen er vigtig, og her kan "de store ord" hjælpe os til at holde fokus på evangeliet. Her er 3 modeller til gennemgang af film.

1. En arbejdsmodel

Inspireret af Kristian Brogaard, Musikvideoer, hverdagens lignelser, Unitas Forlag (udsolgt fra forlaget)

1. Skriv filmtitlen op på en tavle eller et stykke karton. Lav en brainstorm over titlen.
 - Hvad får filmtitlen dig til at tænke på?
 - Gæt på handlingen ud fra titlen.
 - Gæt på personerne. Hvilke typer er med?
2. Se filmens anslag/indledning, (ca. de første 5 min.).
 - Hvad så I? Hvad blev der sagt? Hvad ved I nu?
 - Er der nærbilleder i anslaget? Når kameraet går tæt på, er det fordi instruktøren vil fortælle noget vigtigt.
F.eks. i "Schindlers Liste", hvor vi i anslaget ser stearinlysene gå ud og røgen herfra går direkte over i røgen fra et tog med deporterede jøder. Efterfølgende præsenteres Oscar Schindler kun ved hjælp af nærbilleder af alt det, der er vigtig for ham, dyrt ur, pænt tøj, penge og andre materielle ting.

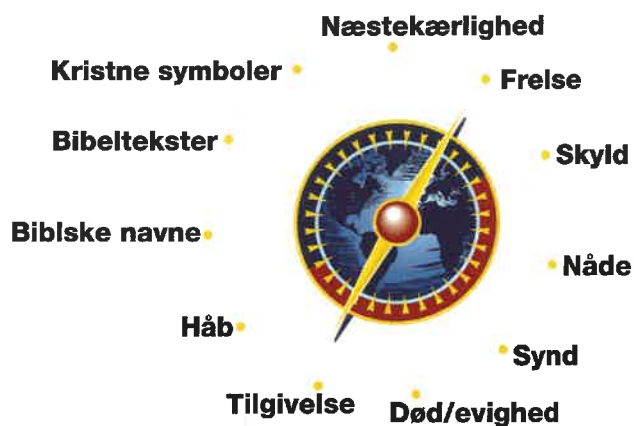
- Bliver det understreget af virkemidlerne lyd/lys/musik?
 - Hvilke symboler møder vi i anslaget? Kan de pejle os ind på temaet?
 - Er der "Voice Over" (en fortællerstemme), der fortæller os noget, hvor starten og afslutningen er næsten identiske (som i "blinkende lygter")?
3. Se filmen. Skriv stikord op undervejs ved interessante steder, hvor I er optaget/fanget eller mener, "her er noget, jeg gerne vil diskutere".
 4. Når I har set filmen færdig, noteres de interessante steder i filmen op på tavlen. Vigtige symboler tages også med i denne omgang.
 5. Stil spørgsmål til det, I har fundet. Start ikke en diskussion med det samme, men vent til alle er hørt.
 - Hvad er der på spil?
 - Hvad har det med kristendommen/Gud at gøre?
 - Hvilke konsekvenser får jeres udvalgte scener for resten af filmen, handlingen, personerne eller temaet?
 - Hvad hvis situationen var endt anderledes?
 - Hvad nu hvis personerne havde valgt anderledes?
 - Se udvalgte klip igen. Helst de klip I finder mest afgørende for filmens personer. Snak løs om disse klip. Hvorfor er netop de klip gode? Siger de noget afgørende om det at være menneske eller fortæller de bare en god historie?
 - Vælg evt. klip med kristne symboler og diskuter disses betydning.
 6. Opfølgning. En samlet diskussion af filmen. Hvad vil instruktøren have frem i filmen. Kan vi nærme os et tema og en fortolkning?

Vi tolker filmen ud fra et evangelisk synspunkt. Vi vil have fat i det, der er svært. De store ord; næstekærlighed, frelse, synd, tilgivelse, fællesskab – og det er der rigtig mange film der handler om.

2. Kompasset

Inspiration fra Store ord af Tine Lindhardt.

Et hjælperedskab til en god snak om filmen eller udsendelsen. For at være sikre på at alle ved, hvad ordene betyder, er det en god ide at snakke lidt om dem først. Når I ser filmen, kan I bruge kompasset på forskellige måder.

- til at starte en samtale efter filmen.
- til at fokusere på de kristne begreber/ord, der har med os og min næste at gøre.

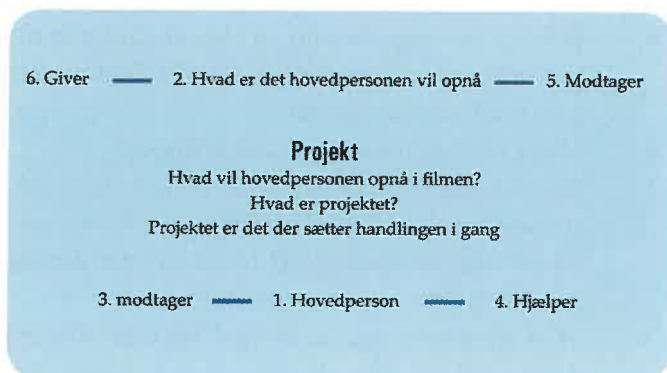
I placerer kompasset med "de store ord", så alle kan se det, evt. i et kæmpeformat med en pil fæstnet i midten. Deltagerne skal være med til at sætte pilen på de ord, de mener, indgår i filmen. Et ord af gangen.

Kompasset skal bruges som udgangspunkt for en samtale efter I har set filmen.

1. Hvad er vigtigst i filmen? På hvilket ord er min pil havnet til sidst?
2. Snak om hovedpersonen/-erne ud fra ordene i kompasset.
3. Flytter pilen sig undervejs i filmen, alt efter hvordan handlingen udspiller sig? Tegn evt. streger mellem de ord pilen flytter sig fra og til. Er der sammenhæng i det? Går strengen f.eks. fra synd til tilgivelse? Fra bøn til frelse?
4. Får filmen/udsendelsen os til at se noget nyt i forhold til ordene?

3. Projektmodellen

Projektmodellen kan bruges til at finde ud af, hvad hovedpersonen i filmen gerne vil forfølge eller opnå.

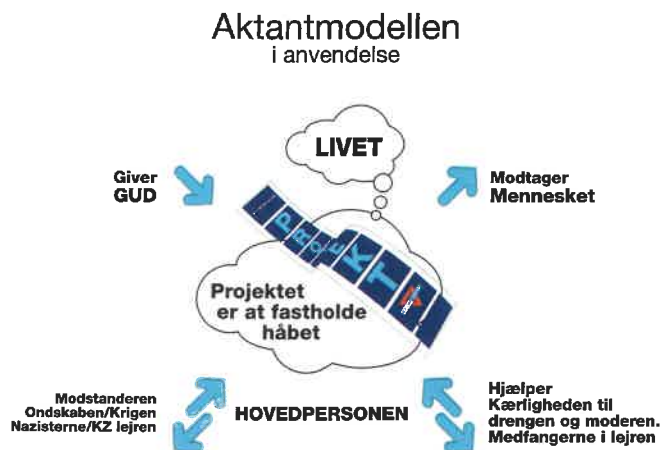

1. *Hovedperson*
Bestem jer for, hvem I synes er hovedrollen, og placer vedkommende på hovedrollens plads. (se skemaet)
2. *Hvad vil hovedpersonen opnå*
Hvad er projektet? Hvad vil hovedpersonen opnå/udføre?
3. *Modstander*
Hvem forhindrer / modarbejder projektet?
4. *Hjælper*
Hvad eller hvem hjælper eller baner vejen for at det lykkes?
5. *Modtager*
Hvem får gavn eller glæde af det, hovedpersonen ønsker?
6. *Giver*
Hvem kan "give" eller bibringe det, hovedpersonen ønsker at opnå?
(Hvem eller hvad sætter det hele i gang).

Projektet kan godt skifte undervejs i en film. Det skete f.eks. i "Schindlers liste" hvor Oscar Schindler først har et projekt der hedder; "jeg vil tjene penge på krigen", men senere bliver projektet; "at hjælpe jøderne".

"Livet er smukt"

- eksempel på en film

Inspiration til "Brødre"

Præsentation af filmen

Brødrene Michael og Jannick ligner ikke hinanden. Hvor Michael har kontrol over tilværelsen som professionel soldat, laller Jannick rundt og laver ikke det store. Men da Michael meldes savnet i Afghanistan, hjælper Jannick sin brors kone og børn. I mod alle odds vender Michael traumatiseret hjem fra krigen, og forholdet mellem de to brødre er ændret for altid. Filmen handler om forholdet mellem liv og død, skyld og tilgivelse.

Overvejelser omkring filmen "brødre" og lignelsen om den fortabte søn

- I begge fortællinger er der en bror der er "lovlydig" og en bror der er "rebel" I begge fortællinger kan man stille spørgsmålet: Hvem er den fortabte bror?
- I begge fortællinger er der en bror der bliver regnet for død.
- "Døden" er omdrejningspunktet i begge fortællinger. I filmen bliver Michael presset til at slå Niels Peter ihjel – han bliver spurgt: "Vil du leve?" I lignelsen når sønnen bunden, da han spiser sammen med svinene, og beslutter sig for at gå hjem til sin far.
- Der bliver festet i begge fortællinger, da det går op for familien at sønnen/broderen er levende. Sætningen: "Min søn var død, men er blevet levende igen. Han var fortabt, men er blevet fundet" står centralt i lignelsen, og sønnen får en ny

I begge fortællinger er der en bror
der er "lovlydig" og en bror der er
"rebel" I begge fortællinger kan
man stille spørgsmålet:
Hvem er den fortabte bror?

start forærende, men broderen der gik derhjem-
me kan ikke tilgive ham. Han kan ikke leve med
det.

I filmen oplever man at der virkelig er noget der
er dødt i Michael. Han kan ikke leve med det han
har gjort, han får ikke forsonet sig med sin hand-
ling, sin familie eller Niels Peters familie. Jannick
derimod er i stand til at tilgive og tage imod.

- Til sidst i filmen åbner Michael op og begynder
at fortælle sin historie. Det kan måske sammen-
lignes med sønnens anger: "Jeg er ikke længere
værdig til at kaldes din søn".
- Faderrollen i de to fortællinger er afgørende for-
skellige: I lignelsen om den fortabte søn skildres
faderen, som altfavnende og barmhjertig. I filmen
skildres faderen som utilstrækkelig og partisk.

Spørgsmål til gruppearbejde

- Michael overskrider en grænse. Han bliver pres-
set til at gøre noget, han aldrig troede han kunne
gøre. Hvornår er du blevet presset til at gøre no-
get, du egentlig ikke havde lyst til? Og hvordan
var det?
- Kan Niels Peters kæreste og barn tilgive Michael
for at have slået Niels Peter ihjel? Ville du kunne
tilgive Michael?
- Michael bliver ødelagt af den skyld han føler,
Hvordan skal han nogensinde få det godt igen
med sig selv og sin familie? Hvad skal Michael
stille op med sin skyldfølelse?
- Hvordan er filmen "Brødre" og historien om den
fortabte søn i Bibelen, forskellige?
- Da "den fortabte søn" vender hjem til sin far,
siger faderen: "Min søn var død, men er blevet
levende igen. Han var fortabt, men er blevet fun-
det." Faderen er et billede på Gud. Hvad siger
det om Gud, og hvad siger det om dig?
- Betyder det noget for dig at vide at Gud kan til-
give dig, uanset, hvad du har gjort? Og hvis det
gør, hvad betyder det så?
- Hvad ville du have svært ved at tilgive?
- Hvad skulle Michael have gjort da han stod i val-
get overfor at slå Niels Peter ihjel eller lade være?
Hvad ville du have gjort? Hvad var det der fik
ham til at gøre, som han gjorde?
- "Det gode som jeg vil, det gør jeg ikke. Og det
onde, som jeg ikke vil, det gør jeg". Sådan står
der i Bibelen – og vi kender det nok alle sammen
på et eller andet plan. Hvordan kan det være at
det er sådan?
- Burde Michael straffes for sin handling?

Idé til forløb

1. Se filmen (evt. ikke samme dag som oplæg. Hvis
filmene ikke ses samme dag, kan man vise traile-
ren som optakt til oplægget)
2. Kort genfortælling af handlingen med fokus på
de to brødre
3. Vis kapitel 6-7 (ca.41.20-01.02): Bl.a. den centrale
henrettelsesscene
4. Individuel opgave: Bed deltagerne om at skrive
ned, hvad de kommer til at tænke på
5. Vis Featuretter: Henrettelsen (bag om kameraet).
Skuespiller og instruktør fortæller om deres op-
levelse af at filme scenen og kommer ind på cen-
trale temaer. Desuden vil det afdramatisere den
barske scene, at vise den efterfølgende.
6. Åbent spørgsmål til debat: Ville det være bedre,
hvis han var død?
7. Kort genfortælling af lignelsen om den fortabte
søn, med få sammenlignende kommentarer
8. Gruppearbejde med spørgsmål (tryk dem som
kort – der kan trækkes af i gruppen)
9. Opsamling på gruppearbejde

LIDT OM FILMBRUG

Vi lever i en altomfattende billedverden. Det er i denne billedverden vi får det meste af vores viden om livet omkring os, det er gennem den konstante billedstrøm vi lader os underholde og inspirere – vi lever simpelt hen i denne billedverden med vore spørgsmål, vore bekymringer og vore fremtidsdrømme.

Sådan er det for voksne og sådan er det for børn og unge.

Vi må i en undervisningsmæssig sammenhæng tage højde herfor.

Film er uden tvivl vor tids vigtigste kunstart. Intet andet medie har en så stærk gennemslagskraft.

Dette betyder imidlertid ikke, at vi bare bevidstløst kan bruge løs af, hvad der nu måtte være af film til rådighed.

Vi er hér – på samme måde som når vi inddrager andre kunstarter – i den situation, at vi må operere med et kvalitetsbegreb, som gør det muligt at finde rundt i det kæmpe udbud af film.

Dette kvalitetsbegreb er ikke et abstrakt og alment begreb, der skal forsøge at sætte alle film ind i et vurderingsskema, men kvalitet er knyttet til den BRUG vi gør af filmen: "hvilke kvaliteter har denne specifikke film i den sammenhæng, jeg vil bruge den?"

Vi er således på godt og ondt "forbrugere" og kan derfor ikke yde filmen fuld retfærdighed. Vi "tager" filmen og gør den til vores. Fordi vi ser nogle pædagogiske muligheder i den.

Men samtidig må vi være så åbne, at vi hele tiden behandler filmen som en uafhængig "samtalepartner" og ikke blot som en billedmæssig bekræftelse på vore egne uforgribelige meninger.

Filmene skulle gerne provokere og gerne rykke lidt ved vore forudfattede meninger.

En film kan aldrig give os svar på de vigtige emner, som vi vil diskutere på baggrund af filmen. Men filmen kan være med til at stille de rigtige spørgsmål, som kan frugtbar gøre den samtale, som er det altafgørende i enhver ordentlig undervisningssituation.

Og et af de mest spændende elementer ved brugen af film er netop, at man sammen ser filmen og derfor kan holde hinanden fast på det eksakte – men samtidig kan give plads til de meget forskellige mulige fortolkninger.

Så brugen af film i undervisningen skal være nøje tilrettelagt – velforberedt, men uden at tvinge filmen på forhånd.

Brug Jesus & Josefine i undervisningen – hele året

Anmelderost undervisningsmateriale til skole og kirke med udgangspunkt i TV2s succesjulekalender. Materialet er en pædagogisk nøgle til kalenderen, så den kan bruges hele året rundt. Brug kalenderen til undervisning i temaer som bøn, tilgivelse, engle, mirakler, løgnhistorier, kærlighed og venskab, fristelse, påske og meget andet.

**TRE DVD SKIVER MED RET TIL OFFENTLIG VISNING. 24 AFSNIT OG 6 MUSIKVIDEOER (8 TIMERS FILM)
120 SIDERS STOR LÆRERVEJLEDNING. PRIS: 1.895 KR.**

STORT 120 SIDERS UNDERVISNINGSMATERIALE MED:

- Forslag til 24 undervisningslektioner og 7 tværgående temaer
- Teologisk baggrundsmateriale skrevet af professor dr. theol. Ole Davidsen
- Interview med Bubber om historien bag julekalenderen
- Religionspædagogisk introduktion
- Historiske fakta og Andagtsforslag med udgangspunkt i julekalenderen
- Og meget andet

FRA ANMELDELSERNE

»Det har været en fornøjelse for os som forfattere at gå på opdagelse i undervisningsmaterialet til »Jesus & Josefine«. De mange faktabokse med bl.a. historiske facts er koncentrerede og skarpe, og ind imellem har vi, som trods alt har været godt nede i emnet, skam også kunnet lære noget. Og så sætter vi pris på, at det ikke kun er kirkelige kredse, der vil kunne bruge materialet. Som vi bedømmer der, vil alle undervisere, der skal formidle viden om kristendommen, kunne hente inspiration her.«

**Bo hr. Hansen og
Nikolaj Scherfig,**

forfatterne til julekalenderen

»Mon undervisere kan kræve flottere materiale end dette? Det er en fryd at tage i hånden - og i brug«

Præsteforeningens blad

»Undervisningsmaterialet er "dåseåbneren" til alle afsnit og temaer og leverer nogle anvendelige, faktuelle oplysninger til undviseren.«

**Landsforeningen af
Menighedsrådsmedlemmers blad**

»Materialet er fyldt med undervisningsforslag til alle afsnit, som kan opdeles i temaer som: bøn, engle, løgn, mirakler, kærlighed og tilgivelse, og der er masser af elevopgaver, som kan holde eleverne aktive og optagede af vor kristne kulturarv. Det hele er krydret med mange faktaoplysninger og henvisninger til konkrete steder på dvd'en, så det hele er nemt at finde frem for undviseren...»

...Derfor kan jeg kun håbe på, at så mange skoler som muligt får råd til at købe dette materiale. Hvis nu I tager denne uforbeholdne anbefaling med til jeres skoleledere, kan I måske få lov til at overtrække kristendomsundskabs-kontoen frem til det nye budgetår? Det vil da være et forsøg værd, ikke sandt?»

Folkeskolen

**LÆS MERE OM OG SE
EKSEMPLER FRA MATERIALET
PÅ WWW.DKM.DK**

**Danmarks
Kirkelige
Mediecenter**

BESTIL PÅ

- telefon 87 40 37 00
- www.dkm.dk
- dkm@dkm.dk